

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: ΑΙΤΗΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο εκσυγχρονισμός των συστημικών μηχανισμών που εκφράζεται με την υπερανάπτυξη των “υποσυστημάτων” της οικονομίας και της διοίκησης, τα οποία στηρίζονται στα “διευθυντικά” μέσα του χρήματος και της εξουσίας, διαβρώνει τις συμβολικές, τις “επικοινωνιακές δομές” του βίοκοσμου του σχολείου, διότι τις διαποτίζει από τις εργαλειακές αξίες του οφέλους, της απόδοσης, του υπολογισμού, του ελέγχου, της κυριαρχίας και της αποτελεσματικότητας. Η εξέλιξη αυτή συνδέει τη μορφωτική διαδικασία με τη λειτουργία της εμπρόθετης ορθολογικής δράσης των συστημικών μηχανισμών και την ανάδειξη της “τεχνοκρατικής συνείδησης.” Κατά συνέπεια, στην παιδαγωγική συγκρότηση του σχολείου εισχωρεί η μοντέρνα γραφειοκρατική διοικητική αντίληψη και η εμπορευματοποιημένη “γνώση”, μετατρέποντας το βίοκοσμο του σχολείου σε “ανίσχυρο υποσύστημα”, κατευθυνόμενο λειτουργικά, στο οποίο οι *“δραστηριότητες ελέγχονται από κανόνες που ορίζει η διοίκηση”*.

Απαιτείται η κατανόηση της ιδιαίτερης “φύσης” και σημασίας του “παιδαγωγικού” και μαθησιακού ρόλου του σχολείου, ότι, δηλαδή, αυτό μπορεί να λειτουργήσει και ως “οργανισμός” με ανθρωπιστικό προσανατολισμό, με στόχο την πολιτιστική διαπαιδαγώγηση και την καθολική μόρφωση. Το ζητούμενο είναι κατά πόσο είναι σε θέση να συμβάλλει στην προσπάθεια για το συνδυασμό στην πράξη του ορθολογισμού με τον ανθρωπισμό, να ξαναβρεί τα κριτικά, αντιστασιακά δυναμικά μιας σωστής παιδείας του ατόμου, που επιτρέπουν την καταξίωση του ατόμου ως δημιουργικού και ελεύθερου όντος, να το ευαισθητοποιήσει απέναντι στην κοινωνική αδικία, την εκμετάλλευση και καταπίεση ώστε μπορεί να αποτελέσει τη βάση μιας σύγχρονης ανθρώπινης κοινωνίας. Εάν, μάλιστα, επικαιροποιήσουμε, σε παιδαγωγικό επίπεδο την ανθρωπιστική στοχοθεσία θα φαινόταν εύλογο να ειπωθεί ότι η απόκτηση της εμπειρίας της κοινωνικής αναγνώρισης, ως συνολικού όρου της ανάπτυξης του ανθρώπινου υποκειμένου, θα πρέπει να θεωρηθεί ως «κανονιστική» προϋπόθεση του ανθρωπιστικού επαναπροσδιορισμού της εκπαίδευσης.

Στις λεπτομέρειές του αυτό θα σήμαινε την αναζήτηση των παιδαγωγικών μέσων και μεθόδων που να επιτύχουν τη σύνδεση της παιδαγωγικής πράξης όχι πλέον μόνο με βάση το στενό σχήμα των όρων του εξορθολογισμού, αλλά και την προσφυγή στη δημιουργία των διυποκειμενικών προϋποθέσεων που θεωρούνται απαραίτητες για την ανάπτυξη της ανθρώπινης ταυτότητας στο σύνολό της. Και, φυσικά, τέτοιες προϋποθέσεις, ανευρίσκονται στις κοινωνικές μορφές επικοινωνίας, εντός των οποίων το επιμέρους άτομο μεγαλώνει, φτάνει σε μια κοινωνική ταυτότητα και πρέπει να μάθει να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως ισότιμο και συγχρόνως μοναδικό μέλος μιας κοινωνίας. Αντιστοίχως, στο επίπεδο της παιδαγωγικής θεωρίας οι βασικές έννοιες μιας επιστημονικής εκπαιδευτικής ανάλυσης θα πρέπει να είναι δομημένες με τρόπο ώστε να καθιστούν δυνατή τη σύλληψη των διαστρεβλώσεων ή των ελλειμμάτων στο κοινωνικό πλέγμα της αναγνώρισης, ώστε να γίνεται δυνατή η εξήγηση των εκπαιδευτικών προσανατολισμών με όρους κοινωνικής αναγνώρισης και, συγχρόνως, κοινωνικού εξορθολογισμού.